

1. Перетворення традиційного освітнього середовища в сучасний ІТ-комплекс, що розширює технологічні основи педагогічної діяльності, що забезпечує учасників освітнього процесу постійним і оперативним доступом до інформації.

2. Формування психологічного комфорту для всіх учнів, які все ще не готові або тільки роблять перші кроки до реального освоєння сучасних ІТ, в тому числі на основі наочного прикладу інших.

3. Формування необхідної бази модернізації педагогічної діяльності для вчителів на основі наступності від традиційних видів діяльності до сучасних ІТ.

4. Підвищення відповідальності вчителів початкових класів за коректне і своєчасне формування і зберігання даних з навчальної діяльності та, в першу чергу, – персональної інформації учасників освітнього процесу.

5. Деякі інші зовнішні ефекти освіти, такі як соціалізація, співпраця, групові роботи тощо, що можуть формуватися в застосуванні ІТ.

Список використаних джерел

1. Гуржій А. М. Теоретичні напрями інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів [Текст] / А. М. Гуржій // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. / Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К.: «Педагогічна думка», 2007. – 392 с.

2. Карташова Л. А. Управління навчальною діяльністю студента в контексті формування індивідуальної траєкторії навчання / Л. А. Карташова // Наук. зап. Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. – Сер. Педагогіка. – 2006. – № 4. – С.18–23.

3. 6 змін у системі шкільної освіти, яких ми так довго чекали/ <https://womo.ua/ministerstvo-obrazovaniya-prezentovalo-novuyu-shkolnuyu-reformu-osnovnyie-postulaty/>

УДК 373.3.014.61:37.091.313

Швардак М.В.,
к.пед. н., доц. кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету
Засанська А.В.,
магістр спеціальності 013 «Початкова освіта»

ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВИТИ

Однією з важливих складових освітньої реформи в Україні МОН вважає впровадження інтегрованих курсів.

Ідея інтеграції знань в освіті не нова для багатьох зарубіжних країн, таких, наприклад, як Німеччина, Угорщина та Фінляндія. Доведено, що такий підхід до викладання дає учням можливість швидше, якісніше та цілісно формувати нові знання, розвивати логічне, критичне та креативне мислення, вчитися швидко орієнтуватися при засвоєнні нового.

У наукових джерелах інтеграція трактується як «механізм самоорганізації хаосу знань» [3], що передбачає «встановлення і посилення взаємозв'язків між науками» [5]. Згідно цих тверджень інтеграція може бути розглянута як мета і шлях створення цілісності. При цьому системні цілісні знання слід розглядати як стан, результат, до якого можна прийти, здійснюючи інтеграцію.

Доведено, що інтеграція виникла як явище фундаментальних наук на фоні своєї протилежності – диференціації, а сам процес інтеграції близький до систематизації. Н.Антонов вважає, що інтеграція – це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність з протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації [1, с. 7].

На сучасному етапі розглядають три рівні інтеграції, кожний з яких має свою логічну структуру.

Першим рівнем дидактичної інтеграції є інтеграційні взаємодії на рівні редукції. Слід вказати, що редукція – це процес або дія, що призводить до зменшення, послаблення або

спрощення чого-небудь, іноді до повної втрати якихось об'єктів, ознак. За цієї умови інтеграція здійснюється у формі міжпредметних зв'язків. Під міжпредметними зв'язками розуміють «систему відношень між знаннями, уміннями та навичками, які формуються в результаті послідовного відображення в засобах, методах та змісті навчальних предметів тих об'єктивних зв'язків, що існують в реальному світі» [3].

Другий рівень дидактичної інтеграції передбачає синтез взаємодіючих наук на основі базового предмету. Мається на увазі так званий «внутрішньопредметний синтез, який об'єднує різні теорії в рамках одного предмета» [5, с.37]. Такий синтез носить діалектичний характер, дає можливість враховувати диференціацію знань та є методом досягнення єдності наукових знань.

Третій рівень дидактичної інтеграції передбачає наявність теоретичного і технічного інструментарію базового та суміжних предметів. Тобто створення цілісної інтегративної системи, зокрема інтегрованого курсу [6, с.36].

Для введення інтегрованих курсів існує багато передумов, основна з них – зменшення переважання школярів та формування цілісності знань. Інтегровані курси як спосіб інтеграції змісту освіти більш поширеними є в початковій школі. Об'єктивною передумовою цього є те, що інтегрований курс може вести сам учитель початкової школи, оскільки йому доводиться навчати дітей цих предметів за традиційних умов. Натомість у старших класах інтегрування окремих предметів, навіть споріднених в один, створює труднощі у підготовці вчителя, тому що вимагає від нього не тільки високої кваліфікації, а й відповідної наукової ерудиції в методах наук, на основі яких створено інтегрований курс [2].

Варто зазначити, що суть інтегрованого навчання полягає в тому, що будова навчального курсу містить окремі розділи, які тісно поєднані. Відповідно до цього, метою такого навчання є: формування в учнів цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь; досягнення якісної, конкурентоздатної освіти; створення оптимальних умов для розвитку мислення учнів в процесі вивчення загальноосвітніх предметів і предметів професійно–теоретичного циклу; активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках; ефективна реалізація розвивально-виховних функцій навчання.

Уперше в історії української початкової освіти вітчизняні науковці розробили Державний стандарт початкової освіти та дві Типові освітні програми на інтеграційних засадах. Нововведенням Типових освітніх програм є інтегрована програма «Я досліджую світ» (О. Савченко): запропоновано по 3 год у 1–4 класах (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі). Типова освітня програма з цього курсу дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту з освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення в дидактико-методичній організації навчання набуває його зв'язок з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу [4].

Водночас у рекомендаціях щодо впровадження (за Р. Шияном) вказано: «Особливості Типової освітньої програми полягають у структуруванні змісту початкової освіти за освітніми галузями та представленні його інтеграції в навчальних предметах, що визначені навчальним планом. Запропонована у програмі інтеграція забезпечує умови для формування в молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно та визначати практичне застосування вивченого.

При складанні календарно-тематичного планування вчителю необхідно самостійно інтегрувати запропонований зміст різних освітніх галузей і вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання та відповідних обов'язкових результатів,

враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраних закладом загальної середньої освіти підручниках...» [4].

На жаль, програми інтегрованого курсу «Я досліджую світ» як інтеграції вищого ступеня, нового продукту за редакцією Р. Шияна немає. Зміст так званого курсу подається як самостійні освітні галузі – «Природнича», «Соціальна і здоров'язбережувальна», «Громадянська та історична», «Технологічна» і представлений в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». Час на його вивчення в 1 класі вчитель розподіляє самостійно. Такий курс зафіксований тільки у «Типовому навчальному плані для початкової школи з українською мовою навчання», поданому у Типовій освітній програмі, на який пропонується 7 год у 1 класі і 8 год – у 2 класі. (Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в межах цього інтегрованого предмета: мовно-літературна – 2 год; математична – 1; природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична – разом 4 для 1 класу, 5 – для 2–4 класу). Отже, вчитель повинен самостійно скласти програму інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Як впливає з викладеного, засади впровадження інтегрованих курсів у початковій школі залишають для вчителя можливість зважити свої сили, знання, уміння, проявити творчість. Водночас постають ризики, на які вказує О.Савченко в методичних рекомендаціях: «При цьому застерігаємо, що інтегроване навчання при невмілому поєднанні елементів навчальної програми в початковій школі може негативно позначитися на якості освіти...» [4]. Переконані, що для організації нової форми навчання необхідно, щоб програма інтегрованих курсів була закладена у типовій освітній програмі та обов'язково – у підручниках для початкової школи.

Отже, реалізуючи ідею створення інтегрованих навчальних курсів, необхідно дотримуватися певних умов.

По-перше, слід визначитися, яким чином методично правильно представляти учням цю цілісну картину світу.

По-друге, потрібно підібрати форму представлення системи наукових знань у інтегрованих навчальних курсах [2].

Аналізуючи ці умови робимо висновок, що представляючи учням цілісну картину світу вчитель повинен спроектувати ці знання у систему понять і фактів, які б утримувалися у дидактично оформленому вигляді за темою, що вивчається.

Отже, інтегрований підхід у навчанні сприяє розширенню соціально-пізнавального досвіду учнів у руслі поставлених учителем конкретних освітніх завдань, інтенсивному розвитку школярів в аспекті вибраної тематики; формуванню інтересу до подій і явищ дійсності, вихованню особистості, розвиває загальнонавчальні навички дітей. Методичними принципами інтеграції навчальних предметів в сучасній школі є: опора на знання з багатьох предметів; взаємозв'язок в змісті окремих предметів; зближення однорідних предметів тощо.

Список використаних джерел

1. Антонов Н. С. Інтеграційна функція навчання / Н. С. Антонов. – К.: Освіта, 1989. – 304 с.
2. Іванчук М. Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі: навч.-метод. посібник / М. Г. Іванчук. – Чернівці: Рута, 2001. – 97 с.
3. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / За ред. С. У. Гончаренка. – Львів: Світ, 1999. – 302 с.
4. [Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf)
5. Самойленко П. І. Інтеграційна функція навчання основам наук / П. І. Самойленко, А. В. Сергєєв // Фахівець. – 1995. – №№ 5-6. – С. 36–37.
6. Сова М. Філософсько-культурологічні основи інтегрованих знань / М. Сова // Рідна школа. – 2002. – № 5. – С. 33 – 36.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>